

Detaljer och sammanhang

I skolan pratar dina lärare säkert ofta om hur viktigt det är att kunna se sammanhang. För att få ett högre betyg än Godkänd så behöver du visa att du kan förstå olika sorters sammanhang.

Det har varit modernt ganska länge inom pedagogiken att tycka att detaljer och faktakunskaper inte är så viktiga, men det har börjat svänga nu, och det dröjer antagligen inte så länge innan betygskriterierna kommer att ändras.

Man kan säga att detaljerna är på väg tillbaka. Och det är bra. Man måste nämligen kunna se och förstå detaljerna innan man kan se sammanhangen mellan dem.

DET ÄR DETALJERNA SOM GÖR'ET

Det som skiljer en riktigt bra sak från en bra är ofta just detaljerna. En riktigt bra sak är bra in i minsta detalj, en sak där inte detaljerna är bra är ofta bara allmänt tråkig. Det ligger alltid väldigt mycket arbete bakom en produkt innan alla detaljerna är bra. Det är liksom det sista man gör när man tillverkar någonting. Det kallas för finish (som betyder att "avsluta") och det kan vara allt från att man fernissar en sak man gjort i träslöjden till att man tittar igenom sitt matteprov en sista gång innan man lämnar in det till läraren. Finishen är det som skiljer något som är bra från det som är mycket bra.

När man tittar på naturen är det viktigt att lägga märke till detaljerna. Det är först då man ser hur fantastisk den verkliga är. Det är då man blir intresserad. Nu ska du få några exempel:

1. ATT LÄRA SIG TIO

Ett knep är att bestämma sig för att lära sig tio av något, t.ex. tio fågel-läten och vilka fåglar som hör till lätena. Det är ganska lätt, t.ex. med hjälp av mobilappen Kvitter. Det tar en stund, men du kommer snart att upptäcka att:

1. Du kommer att få en känsla för naturens mångfald – det är inte längre bara fågelkvitter i största allmänhet, utan du kommer att ha fått en känsla för hur varierad fågelsången är.
2. Du kommer att ha jättelätt för att lära dig namnet och lätet på fågel nummer 11, för du hörde ett läte som du inte kände igen och blev nyfiken på vad det var. Det hade du aldrig blivit om du inte lärt dig de tio första. Du har fått "krokar" att hänga upp nya kunskaper på, och de nya kunskaperna kommer till dig nästan automatiskt. Om du t.ex. lärt dig hur bofinken ser ut och sjunger, så kommer du att reagera när du ser ordet "bofink" i en tidningsrubrik eller när någon nämner om den på TV, och läsa eller lyssna extra uppmärksam. Och vips så kan du lite mer om bofinken. Det hade du inte gjort om du inte visste lite grand om den i förväg.

3. Du behöver antagligen inte kunna mer än de där tio för att kunna mer än alla dina kompisar och föräldrar och alla dina lärare (utom möjligen biologiläraren). Det är egentligen inte alls viktigt att kunna mer än någon annan, men det är lite kul ;)

På samma sätt kan du göra med blommor eller fiskar eller stjärnbilder eller vad som helst.

2. ATT KIKA I EN LUPP

Ta en lupp (förstoringsglas) och titta på en fjärilsvinge i förstoring. Du kommer att se att de vackra färgerna på fjärilens vingar inte är som "målade", utan mer som en digitalbild i förstoring där pixlarna består av små olikfärgade fjäll. Kanske är det vinter när du läser detta och då är det svårt att hitta några vakna fjärilar, men på skolans biologiinstitution brukar det ofta finnas i något glasskåp. Be din lärare att få titta lite närmare.

Saker och ting blir alltid mer intressanta och spännande när man tittar närmare på dem och tränar sig på att lägga märke till detaljer. Varför inte önska dig ett mikroskop i julklapp?

3. EN KVART I SKOGEN

Ta en liten skogspromenad på en skogsstig. Stanna och gå en liten bit in i skogen och sätt dig på en sten eller stubbe, gärna på ett litet sittunderlag så du sitter bekvämt. Bestäm dig för att vara alledeles tyst i 10-15 minuter. Mobilens givetvis avstängd. Titta och lyssna nu på vad som händer. Du kommer att upptäcka att de första fem minuterna händer ingenting särskilt. Det beror på att alla djuren i skogen gömde sig när du kom gående. Men de är minst lika nyfikna som du, så efter en liten stund kommer du att höra hur det börjar prassla och röra sig både här och där. Små möss, fåglar och andra djur kommer att börja titta fram ur sina gömställen. Lägg märke till hur djuren ser ut och vad de gör. När du kommer hem, kan du slå upp dem i någon djurbok eller googla på utseendet, typ "blå fjäril". Om du börjar lära dig ett namn nu och då så kan du snart jättemånga nästan av sig själv.

Så småningom börjar du förstå mer och mer av sammanhangen i naturen. På riktigt och inte bara i teorin. Då blir det extra spännande och roligt!

/Redaktionen